

TRESTNÍ ODPOVĚDNOST
(seminář 29. 10. 2024)

JUDr. Michal Márton, Ph.D.

Trestní odpovědnost

Trestní sankce

tresty a ochranná opatření

pouze na základě zákona („nullum poena sine lege“; čl. 39 Listiny)

zásady pro ukládání trestů: zákonnosti, individualizace (konkrétní pachatel a okolnosti mající vliv na závažnost trestného činu), **přiměřenosti** (adekvátní spáchanému trestnému činu) , **personality** (směrem k pachateli, ten musí trest vykonat, minimalizace vlivu na okolí pachatele), **humanity** (zákaz ukládání krutých a nepřiměřených sankcí)

Čl. 6 odst. 6 Listiny: Trest smrti se nepřipouští

Čl. 7 odst. 2 Listiny: Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu

cíle trestu: individuální a generální prevence

Individuální prevence: zamezit pachateli v páchání trestné činnosti, újma způsobena trestem konkrétnímu pachateli, výchova pachatele k tomu, aby vedl řádný život

Generální prevence: trest uložený pachateli působí i na ostatní labilní občany, a tím je varuje před pácháním trestné činnosti

Trestní odpovědnost

Tresty (druhy)

- odnětí svobody,
- domácí vězení,
- obecně prospěšné práce,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- propadnutí věci,
- zákaz činnosti,
- zákaz pobytu,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- zákaz držení a chovu zvířat
- ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- ztrátu vojenské hodnosti,
- vyhoštění.

Trestní odpovědnost

Odnětí svobody

stanoven horní hranicí (př. *až na 2 léta*) – zpravidla u méně závažných přečinů
dolní a horní hranicí (př. *1 rok až 5 let*)

- **nepodmíněný trest odnětí svobody** (zařazení do věznice s ostrahou/zvýšenou ostrahou)
- **podmíněný trest odnětí svobody** (ukládá-li se trest odnětí svobody nepřevyšující 3 roky; stanovení zkušební doby na 1 – 5 let)
- **podmíněný trest odnětí svobody s dohledem** (je-li potřeba sledovat chování pachatele)
- **výjimečný trest** (nad 20 až do 30 let; doživotí)
= vždy pouze za zvlášť závažný zločin, jestliže závažnost tohoto zločinu je mimořádně vysoká; u doživotí přistupují ještě další okolnosti ve vztahu k činu a pachateli, kterého nelze napravit trestem nad 20 do 30 let

Trestní odpovědnost

Domácí vězení

Podmínky:

pachatel spáchá přečin, uložení takového trestu je dostačující, písemný slib pachatele

odsouzený je povinen zdržovat se ve stanovenou dobu v obydlí nebo jeho části a poskytovat součinnost při kontrole (dohled prování Probační a mediační služba; **zařízení mapující pohyb odsouzeného**)

možnost přeměny na trest odnětí svobody, a to za každý, byť i započatý den výkonu domácího vězení (kolik nevykonáno z domácího vězení, tolik vykoná ve skutečném vězení)

Trestní odpovědnost

Obecně prospěšné práce

Podmínky:

pachatel je odsouzen pro **přečin**, a peněžitý trest dříve uložený nebyl v posledních třech letech před odsouzením přeměněn na trest odnětí svobody (*„zpravidla neuloží“*), **zdravotní stav pachatele** umožňující výkon trestu obecně prospěšných prací a jeho **kladné stanovisko** k tomuto trestu

Obsah:

bezplatně ve svém volném čase **vykonat práce** k obecně prospěšným účelům

Výměra:

od 50 do 300 hodin

lze přeměnit na trest peněžitý s náhradním trestem odnětí svobody, trest domácího vězení nebo trest odnětí svobody (1 byt' i započatá nevykonaná hodina OPP = 1 den domácího vězení = 1 den odnětí svobody)

Trestní odpovědnost

Propadnutí majetku

Podmínky:

je-li pachatel odsouzen k **výjimečnému trestu** nebo

je-li odsouzen za **zvlášť závažný zločin majetkové povahy** nebo

je-li odsouzen za **zločin** a **trestní zákon** to ve zvláštní části **dovoluje**

Obsah:

propadnutí majetku pachatele nebo jeho části, který připadá státu

Trestní odpovědnost

Propadnutí věci

Podmínky:

– *obligatorně*

věc, která je bezprostředním výnosem trestné činnosti

-*fakultativně*

• věc, která je nástrojem trestné činnosti

• věc, která je zprostředkovaným výnosem trestné činnosti, pokud hodnota věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti, není ve vztahu k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos, zanedbatelná

Obsah:

věc náležející pachateli připadá státu, který ji nabývá do vlastnictví

jestliže v důsledku jednání pachatele nelze vyslovit propadnutí věci, lze vyslovit **propadnutí náhradní hodnoty**

Trestní odpovědnost

Peněžitý trest

Podmínky:

- pachatel spáchal úmyslný trestný čin majetkové povahy,
- trestní zákoník to ve zvláštní části dovoluje,
- ukládá jej za přečin, za který neukládá trest odnětí svobody

Obsah:

- povinnost zaplatit částku od 2.000 Kč do 36.000.000 Kč (20-730 denních sazeb ve výši od 100 Kč do 50.000 Kč); **počet denních sazeb** podle povahy a závažnosti trestného činu, **výše peněžité částky** zohledňuje osobní a majetkové poměry pachatele
- 1 nezaplacená denní sazba = 1 den odnětí svobody

Trestní odpovědnost

Zákaz činnosti

Podmínky:

pachatel je odsuzován k zákazu činnosti v souvislosti s níž se dopustil trestného činu (např. řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu; přijetí úplatku jako úřední osoba); jde o zákaz zaměstnání, povolání, funkce, nebo činnosti, k níž je třeba zvláštního povolení nebo ji upravuje zvláštní právní předpis

Obsah:

pachatel nesmí vykonávat vymezenou činnost od 1 roku do 10 let

Trestní odpovědnost

Zákaz pobytu

Podmínky:

pachatel je odsuzován za **úmyslný trestný čin**, vyžaduje-li to ochrana veřejného pořádku, bezpečnosti, majetku aj.

Obsah:

pachatel se nesmí po stanovenou dobu (1 rok – 10 let) zdržovat na určitém místě nebo v určitém obvodu, k přechodnému pobytu (např. vyřízení úřední záležitosti) je třeba povolení, nesmí se vztahovat na místo, kde má pachatel pobyt

Trestní odpovědnost

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Podmínky:

pachatel je odsuzován za **úmyslný trestný čin** v souvislosti s návštěvou takové akce (typicky tzv. „fotbalové delikty“, výtržnosti na kulturních akcích)

Obsah:

pachatel se **nesmí** po stanovenou dobu (až na 10 let) se **účastnit vymezených akcí**, podléhá probačnímu dohledu a je povinen se dostavovat bezprostředně před konáním takové akce k Policii České republiky

Trestní odpovědnost

Zákaz držení a chovu zvířat

Podmínky:

pachatel je odsuzován za **trestný čin** v souvislosti s držáním, chovem nebo péčí o zvíře

Obsah:

pachatel se **nesmí** po stanovenou dobu (až na 10 let) se **držet, chovat nebo pečovat o zvířata vymezená v rozsudku**, podléhá probačnímu dohledu

Trestní odpovědnost

Ztráta čestných titulů a vyznamenání; ztráta vojenské hodnosti

Podmínky:

pachatel je odsuzován za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání nejméně 2 let,

v případě ztráty vojenské hodnosti též vedle jakéhokoli jiného trestného činu, vyžaduje-li to kázeň v ozbrojených silách

Obsah:

ztráta vyznamenání, čestných uznání a jiných čestných titulů udělených podle vnitrostátních právních předpisů

snížení hodnosti v ozbrojených silách na hodnost vojína

Trestní odpovědnost

Vyhoštění

Podmínky:

pro pachatele, kteří **nejsou občany České republiky** (ústavní zásada zákazu zbavení občanství proti vůli dotčené osoby čl. 12 odst. 2 Ústavy)
vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem

Obsah:

vyhoštění z České republiky a zákaz vstupu na její území od 1 roku do 10 let
nebo na dobu neurčitou

Trestní odpovědnost

Zásady pro ukládání trestů za více trestných činů

a) *sčítací (kumulační)*

kolik trestných činů, tolik trestů (nepřiměřeně dlouhé tresty, př. odnětí svobody na 2,6 a 12 let = 20 let)

b) *absorbční*

větší trest pohlcuje menší (jsou-li tresty 2,6 a 12 let, uloží se nejvýše 12 let)

c) *asperační (zostřovací)*

podle trestní sazby nejpřísnější, kterou lze uložit, tuto však lze určitým způsobem, např. zvýšením horní hranice zostřit (v případě b) se hranice 12 let zvyšuje na 15 let)

V České republice dominuje zásada **absorbční** doplněná o prvky zbývajících dvou zásad (tam, kde lze vedle sebe uložit více druhů trestů = *kumulační*, mimořádné zvýšení horní hranice = *asperační*)

Trestní odpovědnost

Zásady pro ukládání trestů za více trestných činů

Které tresty nelze vedle sebe uložit? (použij selský rozum)

- domácí vězení vedle odnětí svobody (nelze „sedět“ na dvou místech)
- domácí vězení vedle obecně prospěšných prací (buď je v obydlí vězněn nebo má být potrestán prací)
- obecně prospěšné práce vedle odnětí svobody (práce ve vězení nejsou obecně prospěšné práce)
- peněžitý trest vedle propadnutí majetku (majetek v širším slova smyslu znamená také peníze)
- zákaz pobytu vedle vyhoštění (zakázán pobyt v rámci ČR vs. zcela pobyt v ČR)